

مفاهیم و ارزش‌های دینی و قرآنی در بلایای همه‌گیر؛ چالش‌ها و فرصت‌ها

نویسنده: کیانوش دیگاله^۱

پذیرش: ۱۳۹۹/۰۹/۰۱

دریافت: ۱۳۹۹/۰۵/۰۲

چکیده

دین اسلام، دین عقل و خرد و عقلانیت و منطق است و در کتاب آسمانی آن که قرآن کریم است، تمامی راه‌حل‌ها و دستورالعمل‌های لازم برای بشر فرستاده شده که با تدبیر و تفکر عمیق می‌توان به مفاهیم آن دست یافت و به سعادت رسید و در مورد بیماری کرونا نیز قرآن کریم راه‌حلهایی کاربردی دارد که سعی شده به شکل ساده و شیوا و پُر بار بیان شود؛ لذا کتاب بشارت و هدایت و انسانیت و تکامل و تفکر است و انسان‌ها را به سمت زندگی امن و زیبا و مملو از آرامش و صحت و سلامتی سوق می‌دهد. به همین سبب، هر گاه و در هر زمان به سخنان و رهنمودهای قرآن کریم عمل شد، سعادت و نیکبختی به سوی بشر سرازیر شد و هر گاه قرآن مهجور ماند، مشکلات و بیماری‌ها و مصائب گوناگون دامن بشر را گرفت.

از طرف دیگر، خدای متعال همواره برای کمک به انسان‌ها و مؤمنان آماده است و لطفش گسترده است و هر چند انسان‌ها دیدار و عبادت با پروردگار را به تأخیر می‌اندازند؛ اما خداوند همیشه به اصطلاح برخط است و منتظر پیغام اتصال بندگی انسان‌هاست؛ لذا در مشکلات و سختی‌ها انسان را رها نمی‌کند و با نگاه مهربانه به بندگان می‌نگرد. بندگان ممکن است گاهی از خداوند غافل شوند؛ ولی خدای متعال هیچ‌گاه از بندگان غافل نمی‌شود.

بر این اساس، بلاها و مشکلات و بیماری‌هایی نظیر آنفلوآنزا، ویروس کرونا و دیگر بیماری‌ها نیز برای آزمون گرفتن و ارزشیابی از بندگان است که اگر امید به آینده روشن و امید به زندگی در جامعه تزریق شود، می‌توان بر این ویروس پیروز شد و آن را شکست داد. در این مقاله تلاش شد با این طرح کلیت بحث به بررسی فرصت‌ها و چالش‌های مواجهه با چنین بیماری‌های نوظهوری با تمسک به آیات قرآن کریم پرداخته شود.

واژگان کلیدی: مفاهیم دینی، ارزش‌های دینی، بلایای همه‌گیر، ویروس کرونا، چالش‌ها و فرصت‌ها

مقدمه

دین اسلام دینی کامل و جامع و دربردارنده مفاهیم و موضوعات کاربردی برای زندگی است و هیچ امر و خصلت و کاری که در هدایت بشر لازم باشد، از دیدگاه قرآن دور نمانده است تا جایی که خداوند متعال در این کتاب انسان‌ساز، راهکارها و دستورالعمل‌هایی قرار داده است که توجه و اهتمام به آن‌ها باعث ایستادگی و به تدریج غلبه بر مشکلات و بیماری‌ها می‌شود.

۱. پژوهشگر مسائل اجتماعی.

به طور کلی، مشکلات در تمام دوران‌های تاریخی وجود داشته و هیچ دوره‌ای خالی از مشکل نبوده است؛ لذا باید خود را برای چالش آماده نمود و با یاری خداوند از مشکلات رهایی یافت. خداوند متعال صدای انسان‌ها را می‌شنود^۱ و اعمال و رفتار و مشکلات و بیماری‌ها و دغدغه‌های انسان را می‌بیند؛ پس باید از خدا خواست در شرایط بحرانی، انسان را یاری کند و رحمت گسترده‌اش را بر مردمان جهان بگستراند که یکی از این راه‌های دفع بلا، دعا کردن است. دعا علاوه بر آرامش روحی و معنوی باعث افزایش اعتماد به نفس و عزت نفس می‌شود.

قرآن کریم می‌فرماید:

«الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ»؛ (رعد، ۲۸)
آن‌ها که به خدا ایمان آورده و دل‌هایشان به یاد خدا آرام می‌گیرد، آگاه شوید که تنها یاد خدا آرامبخش دل‌هاست.

بنابراین، کسانی که ایمان بیاورند و مؤمن باشند و از دستورات الهی اطاعت کنند و حرام الهی را حرام دانسته و حلال الهی را حلال شمارند و از کارهای زشت و ناپسند دوری کنند و کارهای نیک و شایسته بیشتری انجام دهند، دل‌ها و قلب‌های ایشان با یاد خدا و توجه به خداوند است؛ هم‌چنین یاد و ذکر خداوند باعث افزایش اعتماد به نفس و اطمینان خاطر می‌شود. پس این‌که دانست خداوند سرچشمه تمام خوبی‌هاست، به انسان انرژی و انگیزه و شور و نشاط می‌بخشد.

بیان این نکته لازم است که ذکر فقط به ذکر زبانی اختصاص ندارد و تمامی امور را در برمی‌گیرد؛ از جمله ذکر کردار و اعمال و رفتار که اصطلاحاً ذکر عملی گفته می‌شود، چه این‌که اعتقاد به خداوند در گفتار شکل می‌گیرد و سپس به شکل عملی نمود عینی پیدا می‌کند؛ لذا باید تلاش نمود که هم به صورت زبانی و هم به صورت عملی به یاد خداوند بود و این یادآوری پی در پی و در طول شبانه‌روز سبب می‌شود خداوند بیش از پیش یاری‌اش را نصیب انسان بکند و بلاها را از او دور کند. با همین تبیین و ناظر به وضعیت بیماری عصر معاصر که شیوع و همه‌گیری ویروس کرونا است، در این مقاله به بررسی فرصت‌ها و چالش‌های این مسئله و نحوه مواجهه با آن پرداخته می‌شود.

بلا؛ آزمایش و سنت الهی

بلاها، آزمون‌ها و آزمایش‌ها جزو سنت‌های پروردگار خداوند است:

«الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ»؛ (ملک، ۲)

خدایی که مرگ و زندگانی را آفرید که شما بندگان را بیازماید تا کدام نیکوکارتر است و او مقتدر و بسیار آمرزنده است.

خداوند مرگ و زندگی را خلق کرد تا انسان‌ها را مورد آزمون و امتحان قرار دهد که کدام یک از بندگان بهتر و با اخلاص‌تر و مؤمن‌تر و با ایمان‌تر هستند؛ چون اگر آزمون و امتحان و ارزشیابی نباشد، مشخص نمی‌شود کدام انسان‌ها بهتر و خوب‌تر عمل کردند و کدام انسان‌ها عملکرد مطلوبی نداشته‌اند؛ البته این مشخص شدن برای خود انسان است نه خداوندی که خالق آسمان و زمین و انسان و همه مخلوقات است.

به طور کلی، امتحان دارای فواید بسیاری است؛ از جمله این‌که فرد متوجه می‌شود کجای کار ایراد و اشکال دارد و در صدد رفع و بهبود آن می‌کوشد و سعی می‌کند که دیگر آن کار اشتباه را تکرار نکند. هم‌چنین باعث می‌شود انسان‌ها خودشان، خویشان را ارزیابی کنند و به حساب و کتاب خود برسند، قبل از این‌که موعد مقرر و روز رستاخیز فرا رسد؛ البته تا قبل از آزمون همه مثل هم هستند و این آزمون است که خوب و بد را از یکدیگر تفکیک می‌کند.

از طرفی، امتحانات و آزمون‌های الهی متنوع و گوناگون است و جنبه‌های مختلفی دارد و بر همین اساس، خداوند به وسایل و طرق مختلفی افراد را مورد آزمایش قرار می‌دهد؛ گاهی فردی را با پول، شهوت، شهرت، مقام، جایگاه و پست و گاهی با مشکلات و گاهی با بیماری‌های سخت و ملال‌آور مثل همین ویروس کرونا که عالمگیر شده، مورد سنجش و آزمون قرار می‌دهد.

نکته‌ای که باید مورد توجه قرار بگیرد، این‌که زمین در حال پایش و پاکسازی است. در قرآن کریم و در آیات مختلفی خدای متعال به مهربانی و لطف و کرم و فضل خود اشاره می‌فرماید؛ این نوع مهربانی، همیشه و در همه زمان‌ها برای بشر بوده است و از شرق تا غرب زمین و تمام جهان هستی را فرا گرفته است؛ هم‌چنان که هنگام بارش باران، بر سر همگان می‌بارد؛ لذا در این شرایط سخت شیوع ویروس کرونا بنا به سفارش و تأکید قرآن کریم، شایسته است خونسردی خود را حفظ نمود و صبوری به خرج داد:

«فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَا يَسْتَخِفُّكَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ»؛ (روم، ۶۰) پس [پیامبر]

صبر پیشه کن که وعده خدا البته حق و حتمی است و مراقب باش که مردم بی‌علم و یقین و ایمان تو را به خفت و سبکی نکشاند.

بنابراین، صبر کلید حل مشکلات است و سبب می‌شود مشکلات به تدریج حل شده و گشایش و فرج حاصل شود؛ اما صبر به معنای دست روی دست گذاشتن و منتظر معجزه بودن نیست،

بلکه باید مقاومت و ایستادگی به خرج داد و با برنامه‌ریزی اصولی به مبارزه با مشکلات و بیماری‌ها مثل همین ویروس کرونا رفت که بی تفاوتی معنا و مفهومی ندارد.

باید به خاطر داشت که وعده الهی حتمی است و کلام الهی حکمت و علت و دلیل دارد؛ لذا انسان‌ها باید مواظب باشند در این شرایط همه‌گیری ویروس کرونا بر تقوا و ایمان خود بیفزایند و مردم را به خفت نکشانند. آنچه مهم است این‌که از این شرایط خانه‌نشینی اجباری در جهت تقویت معنویت و ایمان استفاده کرد.

ترس و گرسنگی و بیماری به مثابه عوامل آزمایش بندگان

قرآن کریم می‌فرماید:

«وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِيرِ الصَّابِرِينَ»؛ (بقره، ۵۵) و البته شما را به پاره‌ای از سختی‌ها چون ترس و گرسنگی و نقصان اموال و نفوس و آفات زراعت بیازماییم و صابران را بشارت و مژده بده.

مطابق با آیه شریفه، انسان با ترس و وحشت و گرسنگی و کمبود ثروت و اموال و آفات کشاورزی و خسران‌ها و سایر امور مورد آزمون و امتحان الهی قرار می‌گیرد و در این میان، صابرین و استقامت‌کنندگان بشارت و مژده و نوید دارند؛ زیرا مشکلات موقتی است و پیروز حقیقی انسان‌های با ایمان و شکیبا و حلیم هستند، لذا بردباری یکی از ویژگی‌های انسان‌های موفق در برابر مشکلات است و برای انسان تلاشگر و زحمتکش و بردبار، هیچ‌گاه توفقی وجود ندارد و همیشه به حرکت خویش ادامه می‌دهد.

خداوند متعال در قرآن کریم می‌فرماید

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ لَا يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ»؛ (مانده، ۱۰۵) ای کسانی که ایمان آورده‌اید، به خودتان بپردازید. هر گاه شما هدایت یافتید، آن کس که گمراه شده است به شما زیانی نمی‌رساند. بازگشت همه به سوی خداست. پس شما را از آنچه انجام می‌دادید، آگاه خواهد کرد.

بنابراین، دنیای انسان و خویشتن بسیار مهم است و باید به خود پرداخت و مراقب و مواظب اعمال و رفتار و گفتار خویش بود؛ چرا که بهشت پاداش اعمال نیک انسان است و بدکاران در بهشت جایگاهی ندارند و عدالت خداوند حکم می‌کند که بهشت منزلگاه انسان‌های نیکوکار و با ایمان و با اخلاق باشد.

امیرالمؤمنین علی علیه السلام در این زمینه چنین می‌فرماید:

«أَلَا حُرِّيدُ هَذِهِ اللَّمَاطَةَ لِأَهْلِهَا إِنَّهُ لَيْسَ لِأَنْفُسِكُمْ ثَمَنٌ إِلَّا الْجَنَّةَ فَلَا تَبِعُوهَا إِلَّا بِهَا»؛
(نهج البلاغه، حکمت ۴۵۶) آیا آزادمردی نیست که این ته مانده طعام در دهان [دنیا] را
به اهلس وانهد؟ به راستی برای جان‌های شما بهایی جز بهشت نیست، پس آن‌ها را جز
به آن بها نفروشید.

در نتیجه باید با تلاش بسیار حتی در شرایط حساس امروز، کوشید که دنیا را جز با بهشت
معامله نکرد، به راستی که جان انسان‌ها ارزشمند است و فقط بهشت می‌تواند بهای آن باشد؛ پس
باید بیش از پیش مراقب سلامتی و حفظ جان و سلامت روح و جسم خود بود و در سالم نگه داشتن
بدن خویش کوشید و به توصیه‌های علمی و اعتقادی و معرفتی توجه نمود و آن‌ها را عملیاتی کرد.
خداوند متعال در قرآن کریم می‌فرماید:

«فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ إِلَى طَعَامِهِ»؛ (عبس، ۲۴) آدمی باید به غذای خود به چشم خود بنگرد.

بر این اساس، یکی از علل پدید آمدن بیماری کرونا به گفته برخی کارشناسان عدم رعایت نکات
بهداشتی بود که یکی از این عدم رعایت‌ها می‌تواند مصرف غذا و محصولی باشد که نشان تأیید حلال و
استاندارد و بهداشت ندارد و چه بسا این مورد از عواملی باشد که منجر به انتشار جهانی ویروس کرونا شد.
بنابراین، انسان‌ها باید به وعده‌های غذایی خویش توجه کنند و هر غذایی را نخورند و در مورد حلال
و حرام بودن و ذبح شرعی و غیر شرعی و امثال این موارد توجه کنند؛ چون پای جان انسان در میان است.

امید؛ عامل تسریع در حل مشکلات و بیماری‌ها

امید داشتن و امیدواری در زندگی حائز اهمیت است؛ زیرا سبب می‌شود انسان بیش از پیش تلاش و
کوشش کند. خداوند متعال در قرآن کریم می‌فرماید:

«لَا يَسْأَلُ الْإِنْسَانُ مِنْ دُعَاءِ الْخَيْرِ وَإِنْ مَسَّهُ الشَّرُّ فَيَسْأَلُ عَنْهُ»؛ (فصلت، ۴۹) آدمی
به دعا به طور دائم تمنای خیر می‌کند و خستگی و سیری ندارد و اگر به وی شر و آسیبی
رسد، زود مایوس و ناامید می‌شود.

بر این اساس، انسان باید در سخت‌ترین شرایط نیز ایمان خویش را حفظ کند و مستحکم‌تر از قبل
به افزایش امیدواری به خدا به سر برد نه این‌که تا زمانی امید داشته باشد که خیر و برکت از جانب خدا
به سوی او سرازیر شود و تنها در این حالت سپاسگزار خداوند باشد؛ بلکه در همه حال از جمله
هنگامی که مصائب و بیماری‌هایی نازل می‌شود نیز از خداوند روی برنگرداند و مایوس نشوند.

بنابراین، در این زمان که بیماری کرونا بر جهان بشری احاطه دارد، باید با توکل بر خداوند صبر پیشه کرد و نه تنها از خداوند مأیوس نشد؛ بلکه بیش از پیش به خدای متعال نزدیک شد و زمینه بندگی را فراهم نمود؛ پس باید با خداوند طرح دوستی و حلقه اتصال ایجاد کنیم و ایمان راسخ داشته باشیم که این لحظات سخت به لطف و عنایت خدا خواهد گذشت.

قرآن کریم می‌فرماید:

«قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ»؛ (زمر، ۵۳) [ای پیامبر! بگو ای بندگانم که اسراف بر نفس خود کردید، هرگز از رحمت خدا ناامید نباشید. همانا خداوند همه گناهان را خواهد بخشید که او خدایی بسیار آمرزنده و مهربان است.

خداوند آن قدر مهربان است که حتی نسبت به بندگان که عصیان و گناه و اشتباه کرده‌اند نیز با رأفت برخورد می‌کند و گناهان و اشتباهات گذشته انسان را به شرط توبه و پشیمانی از گناه و با فضل خود می‌آمرزد. شاید این بیماری عالمگیر کرونا نیز به علت گناهان و عصیان انسان‌ها نسبت به یکدیگر، نسبت به خداوند، نسبت به نباتات یا جامدات باشد؛ پس در این صورت، تلنگری است تا توجه را به اعمال خود جلب نمود و بهتر از قبل تقوا را در درون خویش تقویت نمود.

از طرف دیگر، برای این‌که چنین مشکلاتی که ناشی از نزول عذاب الهی است پیش نیاید، باید به خداوند توکل کرد و به صورت فردی و جمعی به درگاه خداوند منان دعا و تضرع نمود و تلاش کرد با انجام کارهای نیکو و پسندیده، کمبودهای گذشته را جبران نمود.

بخشش عظیم و گسترده خداوند نشان از لطف الهی دارد و برای این است که حتی انسان‌های مشرک نیز ناامید نشوند و بتوانند به راه راست بازگردند؛ لذا هر زمان انسان متوجه شود که راه را به اشتباه رفته است، می‌تواند بازگردد و توبه کند.

در عین حال و در کنار ایمان و اتصال به خدای متعال، لازم است با پذیرش شرایط موجود و بحرانی مثل همین وضعیت ایجاد شده با ویروس کرونا، امیدوارانه با کارهای جهادی و علمی برای ریشه‌کن کردن این ویروس اقدامات لازم را انجام داد.

خداوند متعال در قرآن کریم می‌فرماید:

«يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَ تَكْوِينُ مَوْعِظَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَشِفَاءٌ لِّمَا فِي الصُّدُورِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ»؛ (یونس، ۵۷) ای مردم! نامه‌ای که پند و اندرز و شفای دل‌ها و هدایت و رحمت بر مؤمنان است از جانب خدای‌تان به سوی شما آمد.

نتیجه آن‌که قرآن کریم، منشأ رحمت و شفا و درمان است؛ پس هر مشکلی که در عالم ایجاد شود، راه‌حلی دارد که باید با تمسک به آموزه‌های قرآنی و دینی و با تعقل و اندیشیدن و روی آوردن به آزمایش‌های علمی و مطالعات دقیق به آن رسید.

در این شرایط شیوع ویروس کرونایی، صرف‌نظر از رعایت دستور العمل‌های بهداشتی و تلاش در جهت ریشه‌کن کردن این ویروس، قرائت قرآن کریم و ایجاد ارتباط عمیق با قرآن و تفسیر آن موجب کاهش استرس و فشارهای روحی و روانی می‌شود و به انسان انگیزه و امید فراوانی می‌بخشد.

پخش خبر نادرست؛ از عوامل پشیمانی و حسرت افراد

قرآن کریم می‌فرماید:

«وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ»؛ (غافر، ۶۰) و خدای شما فرمود که مرا با بخوانید تا دعای شما را مستجاب کنم. آنان که از عبادت من اعراض و سرکشی کنند، بزودی با ذلت و خواری وارد دوزخ شوند.

بر این اساس، برای در امان ماندن از ویروس‌ها به ویژه ویروس کرونا، دعا و عبادت خالصانه به پیشگاه پروردگار متعال می‌تواند نسخه‌ای راهبردی باشد؛ پس لازم است به جای پخش اخبار جعلی در وضعیت بحرانی و همه‌گیری ویروس کرونا که جهان امروز با آن مواجه است، به دامن امن الهی پناه برد و ضمن تقویت بعد معنوی، مطالعات و پژوهش‌ها و یافتن راه‌حل‌های عملی در مواجهه با این بیماری را سرلوحه کار خود قرار داد و فراموش نکرد که پخش اخبار جعلی می‌تواند یکی از عوامل حسرت‌بندگان در امروز و فردای محاسبه الهی باشد.

جایگزینی فروتنی و تواضع به جای غرور و تکبر؛ از درس‌های شیوع ویروس کرونا

باید سعی نمود تواضع و خشوع و به اصطلاح خاکی بودن را در دستور کارهای روزانه خود قرار داد و از تکبر و غرور پرهیز نمود؛ هم‌چنان که علم مدرن با ادعای فناوری‌های جدید و توسعه‌یافتگی بیش از یک سال است از مواجهه با ویروس کرنا درمانده و امروزه غرور کاذبی که علم مدرن برای خود ایجاد نموده بود، محلی از اعراب ندارد.

خداوند متعال در قرآن کریم می‌فرماید:

«يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ»؛ (انفطار، ۶) ای انسان! چه باعث شد به خدای

کریم خود مغرور گشتی؟

ویروس کرونا سبب شد انسان بفهمد چقدر ناتوان است و در مقابل قدرت لایزال الهی تا چه حد ضعیف است؛ پس یکی از درس‌های کرونا همین است که باید فروتنی را در زندگی خود جاری ساخت و نسبت به پول و دارایی و شهرت مغرور نشد و دانست که روزی باید به سرای باقی شتافت و این زندگی مادی دنیوی محدود و موقت و ناپایدار است، هم‌چنان که بسیاری از ثروت‌های انسان بر اثر یک زلزله یا بلایای مختلف از بین می‌رود؛ اما اخلاق و شخصیت نیکو و معنویت و عنصر ایمان همیشه ماندگار خواهد بود.

قرآن کریم می‌فرماید:

«وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِّن نَّبِيٍّ إِلَّا أَخَذْنَا أَهْلَهَا بِالْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ لَعَلَّهُمْ يَضَّرَّعُونَ»؛
(اعراف، ۹۴) و ما هیچ پیغمبری به شهر و دیاری نفرستادیم مگر آن‌که اهلش را به شداید و محن مبتلا ساختیم تا به درگاه خدا تضرع و زاری کنند.

مطابق با آیه شریفه، مشکلات و بلاها و امتحان‌ها و بیماری‌ها و مشقت‌ها در هر دوره و برای هر قومی بوده و در آینده نیز خواهد بود و این مشکلات و بیماری‌ها برای نزدیکی انسان به خداوند است و انسان‌ها باید به درگاه خداوند استغاثه و انابه کند تا بلکه این بلا که امروزه ویروس کرونا است، از جهان رخت بسته و نابود شود و یا فرجی فراهم آورد تا توسط دانشمندان علاج و واکنس آن ساخته شود. از طرفی، برخی گمان می‌کنند بلاها همیشه بد است؛ اما لزوماً این‌گونه نیست، چرا که خداوند در قرآن کریم می‌فرماید:

«وَعَسَىٰ أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَعَسَىٰ أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَّكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ»؛ (بقره، ۲۱۶) چه بسیار شود که چیزی را مکروه شمارید، ولی خیر و صلاح شما در آن بوده و چه بسیار شود چیزی را دوست دارید و شر و فساد شما در آن است، و خدا می‌داند و شما نمی‌دانید.

بنابراین، گاهی برخی بلاها و مشکلات سبب پیشرفت و آگاهی و بسیاری از فواید مشخص و نامشخص دیگر می‌شود که در آینده ثمرات آن آشکار خواهد شد؛ هر چند ممکن است سخت و رنج‌آور و ناخوشایند باشد، ولی سود و منفعت انسان‌ها و مؤمنان در آن باشد، هم‌چنان که ممکن است خواسته یا چیزی از طرف انسان خوب و خوش پنداشته شود؛ اما زیان و خسران او در آن باشد. نتیجه آن‌که باید به مقدرات الهی راضی و خشنود و سپاسگزار بود؛ چرا که این شکرگزاری موجب ازدیاد نعمات الهی خواهد شد:

«وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِن سَكْرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِن كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ»؛ (ابراهیم، ۷)

و [به خاطر آورید] وقتی که خدا اعلام فرمود شما بندگان اگر شکر نعمت به جای آرید، بر نعمت شما می‌افزایم و اگر کفران کنید، عذاب من بسیار سخت است.

مفهوم آیه شریفه این است که اگر شکرگزار باشید، نعمت شما افزون می‌گردد و اگر ناسپاس و نافرمان و ستمگر باشید، نعمت اعطا شده به شما سلب می‌گردد؛ پس باید تلاش نمود حتی در این شرایط که ویروس کرونا فراگیر شده است، افکار منفی را از ذهن خود خارج نمود و با افکار مثبت و دعا به درگاه الهی در راه مواجهه علمی و آگاهانه با این ویروس اقدام نمود.

از طرف دیگر و همان‌طور که قبلاً اشاره شد، شاید این مصیب و بلا به خاطر گناهان و اعمال ناشایست انسان‌ها باشد:

«وَمَا أَصَابَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فِيمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ»؛ (شوری، ۳۰) و آنچه از رنج و مصائب به شما می‌رسد، همه از دست خود شماست، در صورتی که خدا بسیاری از اعمال بد را عفو می‌کند.

بنابراین، نعمات الهی فراوان است و امکان شمارش آن برای بشر وجود ندارد که از همین گستردگی نعمات باید دانست که بهترین دستگیره برای مشمول عنایت الهی قرار گرفتن، تمسک به خدای متعال است و به تعبیر سعدی شیرازی:

نعمت بار خدایا ز عدد بیرون است شکر انعام تو هرگز نکند شکرگزار
(سعدی، قصیده ۲۵)

فضای مجازی؛ بستری برای تبدیل تهدید به فرصت

خداوند متعال در قرآن کریم می‌فرماید:

«وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ إِلَّا بِلِسَانٍ قَوْمِهِ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ فَيُضِلُّ اللَّهُ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ»؛ (ابراهیم، ۴) و ما هیچ رسولی در میان قومی نفرستادیم مگر به زبان آن قوم تا بر آن‌ها [معارف الهی را] بیان کند، آن‌گاه خدا هر که را خواهد به ضلالت وا می‌گذارد و هر که را خواهد به مقام هدایت می‌رساند و او خدای مقتدر داناست.

در این میان، یکی از راه‌ها برای تبدیل تهدید ویروس کرونا به فرصت، استفاده از بستر پیام‌رسان‌ها و شبکه‌های اجتماعی است. خداوند هیچ پیامبری را نفرستاد مگر این‌که با زبان خود مردم، پس امروزه که زبان مردم و جامعه ایرانی و جهان معاصر، فضای مجازی و سایبری است، باید سعی نمود در این فضا حضور فعالانه و خردمندانه‌ای داشت و حال که به علت فاصله اجتماعی برای شکستن زنجیره ویروس کرونا

ناگزیر به ماندن در خانه و رعایت توصیه‌های بهداشتی و درمانی است، بهتر است از بستر فضای مجازی برای پیشبرد اهداف دینی استفاده نمود و معارف و احکام الهی را میان مردم و جهانیان و به ویژه جوانان متناسب با سن ایشان نشر داد و به سؤالات و شبهات موجود به صورت برخط پاسخ داد.

در انتهای آیه مورد اشاره چنین دریافت می‌شود که خداوند هر انسانی را بخواهد و اراده کند می‌تواند موفق نموده و بلا را از او دور نگه دارد و بالعکس و هر کسی را بخواهد می‌تواند ذلیل و خوار کند؛ پس باید سعی نمود با زبان مشترک با انسان‌ها سخن گفت تا تأثیرگذاری بیشتری داشت و مؤثرتر واقع شد و اگر این ایجاد رابطه معنوی با زبان هر فرد باشد، می‌توان بر دل و جان مخاطب وارد شد و اثربخشی انتقال و القای معانی را مضاعف نمود.

نتیجه‌گیری

مطابق با یافته‌های این مقاله که تأکید بر حفظ و اتصال رشته بندگی با خدای متعال و رجوع به آیات قرآنی در وضعیت همه‌گیری ویروس کرونا داشت، تأکید بر نقش و اهمیت دعا و استمداد جستن از قدرت لایزال الهی در کمک به بندگان در مسیر جستجو و کاوش علمی به منظور ساخت واکسن و ریشه‌کنی این ویروس است.

بنابراین، نباید از دعا کردن خسته شد؛ چرا که هر چه از خداوند خواسته شود، اگر به صلاح و خیر بشر باشد، محقق می‌شود.

در مجموع و برای این‌که در برابر بیماری‌های مختلف از جمله ویروس کرونا مصونیت داشت و سالم ماند، باید به حفظ و تقویت سلامت جسمی و روحی و معنوی اهمیت داد؛ پس باید در حفظ سلامت روانی جامعه کوشا بود و هر خبری را به راحتی در جامعه منتشر نکرد و تحقیق و تفحص نمود و پس از کسب یقین، خبر را در صورت صلاحدید جامعه انتشار داد. این مطلب به ویژه در شرایطی که ویروس کرونا در جامعه در حال پخش شدن است، از حیث گستره فضای مجازی باید مورد توجه جدی قرار گیرد؛ لذا نباید علاوه بر انتشار این ویروس که زندگی عمومی مردم را مختل نموده است، ویروس شایعه‌پراکنی و تهمت‌های ناروا نیز در جامعه پخش شود که از مصادیق عینی معصیت فردی و اجتماعی است.

فهرست منابع

۱. قرآن کریم.
۲. نهج البلاغه.
۳. سعدی شیرازی، ابو محمد مشرف الدین. مواعظ. برنامه گنجور.